

Magyar rabok karácsonya az urali Gulagon

2023 december 25. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

értékelve

Mérték

Még nincs

A helyszín egy dél-urali Gulag tábor. Az időpont 1948 karácsonya.

A helyszín egy dél-urali Gulag tábor. Az időpont 1948 karácsonya. A vers papírra vetje a huszadik életévét éppen betöltött, ott raboskodó magyar fiú. Több száz kilométerre tőle egy észak-urali Gulagon raboskodott egy másik, nála két évvel idősebb, emlékező sorstársa.

Az észak-urali foglyot tíz évi lágeréltre ítélte a megszálló szovjet hadsereg hadbírája. A dél-uralit húsz éviére. Az egyikük lágerkarácsonyának éve 1946, a másiké 1948. A régebben raboskodót egy erdőirtáson érte el karácsony. A másik fiú már az Uralon túli Cseljabinszkban próbált emlékezni családra, hitre, szeretetre.

Fenyvesek rengetegében robotolt az egyik, ám a láger területén egyetlen fenyőfácskát sem állítottak. Nem, mert az ortodox karácsonyt – a „Rozsgyészto Hriszta” – éppen két héttel később ünneplik a pravoszlávok. Így a csontig soványodott, és ekkor éppen a „feljavítóban” dekkoló fiú ukrán rabtársát kérte, legalább egyetlen fenyőgallyat hozzon be neki a közmunkából.

Szentestére megérkezett az ígért gally a „lengyel karácsonyra”. Lengyelre, mert az ortodox ukránok csak így nevezik a nyugati keresztények szeretetünnepét. Az otthonra, a családra emlékeztető apró gally nagy öröme lenyomta a kíméletlen lágeréletben kötelező éberséget. A mínusz 30-35 fokos hidegben életet jelentő kesztyűjét – amelyet éjjelente párnaként használt – szentestén lopták el a feje alól. Másnap, december 25-ének reggelén éppen a tolvaj kínálta fel neki – nem ajándékként – a kesztyűt. Az ár: egy fejadag kenyér. Felháborodva próbálta visszaszerezni tőle a saját holmiját, mire az a hasonszörökhez fordult „védelemért”, és nagy hangon – mint magyart – lefasisztázta. Karácsony reggelén...

A másik fiú az első fogolykarácsonyát 1947 telén tehervagonban vészelte át valahol Moszkva környékén. Akkor már Sopronkőhidától egy hónapja gördült vele a foglyokat szállító szerelvény a kétezer kilométeres úton. Sötétség, éhség, hideg. Az éhezéskben Moszkva távoli harangjai tartották a lelket: megérkeztünk!

Ám a rabvonat lassan, csikorogva tovább indult. Tovább, „három vad határon” keresztül a mari-, a csuvas- és az udmurtföldön, Tatársztánon és Észak-Baskírián, átkanyargott az Ural-gerincen a gyűjtőtáborig, Cseljabinszkig. Addig zakatolt velük, ahonnan már nincs is olyan messze Kazahsztán, és ahonnan a jóval később feltárt tyumenyi olajmezők sincsenek távolabb három-négyszáz kilométernél.

A szovjet hadbíróóság húszéves ítéletét nyögő magyar tinédzser 1948 januárjában érkezett meg ebbe a lágerbe. Első lágerkarácsonyán egy verssel ajándékozta meg magát.

A nagy barakkot néma csönd borítja, / S a fáradt, csüggedt foglyok álmait / Csupán az őnek lépte háborítja, / Ha olykor-olykor a barakkba nyit.

A fiúnak családja nem volt. Édesanyját, akit az otthoni háborús erőszakoskodás borzalma öngyilkosságba kergetett, ő temette el. Édesapja egy évvel sem élte túl felesége elvesztését, fia elhurcolását. Szerencsére, volt egy hasonló korú, 19 éves magyar társa, akivel az első hónapok elszigetelő nyelvi magányát megoszthatta. Akit aztán az újabb és újabb légervilágokban a halál tépett el tőle.

S szemük megtört, halvány csillogása / Csodás, sugárzó fénné változik: / Mély csönd borul a zsúfolt, szűk hodályra – / A két magyar csöndben imádkozik.

Ezt a versét 1948. december 24-én írta meg. A címe: Rab Karácsony. Az írást megőrizte, s a tizenkét esztendei idegenlét után hozta haza.

Te durva ő! Az ünnep éjfelében / Hiába harsan káromló szavad, / Magyar raboknak meggyötört szívében / Ma este minden, minden út szabad! / S a Krisztus Úr a tiszta téli éjben / Halkan kopogtat két szív ajtaján, / S könnycsepp ragyog ma két magyar szemében / Csöndes, csodás Karácsony éjszakán.

Az egyik fiú, aki 1946-ban élte meg első lágerkarácsonyát az észak-urali lágerben, nem más, mint Szolzenyicin egykori rab- és szellemi társa, Rózsás János. A másik fiú a klasszikus orosz líra legavatottabb érzőjévé és értőjévé válva a költő-műfordító Galgóczy Árpád.

Boldog „lengyel karácsonyt” mindenkinek!

Nyakas Szilárd

A szerz? nyugalmazott rádiós újságíró

Borítókép: *Akik túléltek a Gulag poklát (Forrás: Magyarország Háza)*

Ajánló